

MENETIRÁNY

– Nagyon kérlek, kövess el mindent. Magyarázd meg, hogy egy napig sem várhatunk tovább. Légy ügyes, ne szégyelj az ismerősökhöz fordulni. Ígérd meg! Nyugtass meg, hogy rendben lesz minden!

Borovszki szórakozottan nézett ki a vonatablakból, félkézzel könyökölt a párkányon, kissé hanyag tartásban: férfiasan nyílt, élesvonalú arca tettetés nélkül árulkodott figyelmetlenségéről. Lassú eső szemerkélt, porszemnyi vízgyöngyök szitáltak a lámpák fényében, és csillogóra nedvesítették a pályaudvar kőburkolatát. Szerelvényük, a bukaresti gyors előtt még óriási volt a tolongás. Felszállók nyüzsögtek, arrább a postát adták fel, vasutasok és katonák járkáltak a tömegben. Szívesen elbámészkodott volna – tekintetét minduntalan elrebbentették az esőköpenyek s a fényes sapkaellenzők –, de kényszerítette magát, hogy visszanézzon kollégájára, aki világos ballonkabátban állt a szomszédos sínen.

– És nemcsak az, hogy megállunk, de a végén még hibáztatni is fognak. És persze elmarad a jutalomosztás. Gondold meg, és kövess el mindent!

– Rendben lesz – felelte Borovszki, s a gőzfék megkönnyebbült szusszanására figyelt, amint kiengedte a

kerekeket a fémfák szorításából. „Minek állsz még itt? Mindezt ma már huszadszor hallom. Menj haza, egészen átázol” – gondolta, és szeretett volna leugrani, hogy gyöngéden lódítson egyet a sínen tornázó, köpcös emberkén. Mondani akart valami lényeges dolgot, amit kifelejtettek az egész napi vitából, erre azonban nem volt már idő. Fehér gomolygás tört ki a tengelyek alól, ellepte a szerelvény mellett sürgölődőket. Kollégája szaladni kezdett, felugrott egy lámpaoszlop talpára, s elmerülve a felszálló gőzben, még néhány jó tanácsot kiáltott.

A búcsúzkodók letisztultak a lépcsőkről.

– Szervusz! Rendben lesz minden!

A vonat kigördült a pályaudvarról. Borovszki cigarettára gyújtott, s még egy kis ideig kinn maradt a folyosón, az ablakban, visszahúzódva kissé, mert rápermetezett a finom szemű esővíz. Éles levegő tódult be a vagonba, olyan illatos és friss, hogy nemsokára cigarettája füstje sem ízlett. Átrobogtak a hídon – néhány pillanatig felhallatszott a folyó zúgása –, majd elsuhantak az ablak előtt az állomás utolsó jelzőlámpái, s a kocsik halkán és gyorsan, ütemes kattogással futottak a hatalmas gyárnegyeden keresztül. Borovszki gyönyörködve itta szemével a szülőváros éjszakai tájképét.

Fénypontos utcasorok fordultak meg utánuk, aterek fölött az esőben világos köd derengett, s a távolabbi nagy gyárkémények versenyt szaladtak a vonattal. Itt-ott széles ablaksorok villantak, géptermekek és kivilágított műhelyek sorai, máshol a nagyfeszültségű vezeték oszlopai zúgtak el a szerelvény mellett. Arrább, a helyi vágányon, szikraesőt okádó mozdonyokkal tolattak. Mindezt percek alatt elhagyták, még-

is olyan nagyoknak, sőt gigászinak tűnt, félelmesnek és felemelőnek egyben ez az ipari városrész, hogy ő, a világos fejű építészmérnök – s talán épp azért, mert az volt – hosszú ideig érezte lenyűgöző hatását.

Aztán elszomorodva gondolt feladatára. Igen, minden bizonnyal el tudja majd intézni, hogy a szükséges anyagokat megkapják, őszintén szólva, hogy elkaparintsák másoktól. Maguk is elő tudnák valamennyit állítani, de sokszorta könnyebb kijárni, hogy nekik adják valamelyik gyár, mondjuk a Vasművek kiutalását. Ez azonban csakis úgy sikerülhet, ha valóban befolyásos ismerősökhöz fordul. Ismerte a minisztériumi ügyrendet, és tudta, hogy lehet véghezvinni azt, ami hivatalos úton lehetetlennek látszik. Senki sem számított arra, hogy az enyhe időjárás miatt szinte két hónappal hamarabb foghatnak a belső szerelésekhez – valamennyien komoly prémiumot reméltek –, nem állhatnak meg nyárig. Hogy talán fennakadást okoznak máshol? Nem, ez a kérdés nem került szóba, mikor a küldetését tárgyalták, neki eszébe jutott, de nem említette ő sem. Vállalta, hogy elintézi az ügyet, végülis a vállalat érdekében cselekszik.

Most azonban, ahogy kinézett a sötétbe, kétség és aggály kezdte gyötörni. Tanácstalanul álldogált egy darabig a folyosón, aztán bement, és elfoglalta a helyét.

*

Az építészmérnökön kívül öten ültek az elsőosztályú fülkében: két gyári munkás, akik az újítók országos tanácskozására utaztak, egy kisiparos-házaspár és egy fiatal író.

A házaspár társalgásából csak annyi derült ki, hogy a férjet Eleknek, az asszonyt pedig Jolánnak hívják,

magatartásuk azonban annál többet mondott lényük-ről. Azzal kezdődött, hogy helyet cseréltek Borovszki-val és a fiatalabbik munkással, mert mint mondták, az asszony rosszul lesz, ha háttal ül a menetiránynak. Mindezt maga a terebélyes, kissé nagyhangú és túlságosan elegáns fehérszemély intézte, a férfi szégyenkezve szabódott. Nem ragaszkodott hozzá, hogy vele is elcseréljék a helyet, mégis boldognak látszott, amikor ez udvarias természetességgel megtörtént. Bal kezét az asszony vállán nyugtatta, mintegy védelmet keresve nála, vagy inkább elhárítva magáról a felelősséget. Később, mivel az idősebbik munkás mindenkit röviden kikérdezett az útitársai közül, kényszeredetten vallotta be önálló iparos voltát: szemüvegjavító műhelye volt a belváros egyik utcácskájában.

– És most hol dolgozik, Borovszki elvtárs? – folytatott egy megkezdett beszélgetést Hatházi, a fiatalabbik munkás. – Azóta hogy befejezték az új részlegünket, nem is találkoztam magával.

– Most a vegyszergyárat építjük – felelte a mérnök kissé szórakozottan, s közben az ismerős arc és alak után kutatott az emlékei közt. Még jó, hogy a nevét eszébe juttatta. „Nem emlékszik rám? Hatházi vagyok, a bútorgyárból, Hatházi Jóska.” Neki azonban ezrével voltak ilyen futó, építőtelepekről való ismeretségei. Ez a legény talán a bútorgyáriak önkéntes csoportjában dolgozott, akik munkaidejük után téglát hordtak, bent öntöttek annál a régi építkezésnél. – S magával mi minden történt azóta?

– Megnősültem – válaszolta Hatházi. – Én, kérem, megnősültem azóta. – Cigaretta-t vett elő, és körbekínálta. Csak a fiatal író vett egyet. A kisiparosné halványan, de észrevehetően fintorgott, sóhajtván hozzá.

– Gratulálok. Bizonyára boldogan élnek.

– Igen – felelte a fiatalember önkénytelenül elmosolyodva. Mióta itt ült, ebben az ütemesen ringó fürkében, egész valója eltelt valami közvetlen közlékenységgel, s most úgy érezte, okát kell adnia ennek a sokatmondó mosolynak. – Már igen. Úgy értem, most már boldogan élünk. Pedig hajszał híján elváltam a feleségemtől.

– Borzasztó ez a sok válás – szólt közbe némi rosszindulattal a füst-bosszantotta fehérnép. – A mai fiatalság nagyon felelőtlen az ilyen dolgokban.

Férje az útitársakra nézett. Nem szerette, ha felesége hozzászól a mai fiatalokhoz, mai világhoz: egyáltalán a szót, hogy mai, a nem magukfajta fülek számára mellékszöngésnek vélte. Annak ellenére, hogy ebben volt igazság, senki sem tett megjegyzést.

– Nálunk más volt a helyzet – mondta Hatházi, s lábát keresztbevetve hátradőlt a kék plüssön. Fiatal arcán, mely fölé erősszalú szőke hajzat göndörült, sokkal inkább valami, természetből fakadó derű látzott, mint felelőtlenység. – Nálunk az volt a hiba, hogy a feleségemet elkényeztették otthon. Tudják, ő egyetlen gyermek. Érettségije volt, mikor elvettem. Akkor húszesztendő volt, az iskolát már három éve elvégezte, de nem ment állásba. Meg is tehette, mert a szülei szépen keresnek. Én meg huszonnégy éves voltam, alig jöttem haza a katonaságtól. Mikor összeházasodtunk, még csak hat hónapja ismertük egymást.

Ezt a néhány szót csak magyarázatnak szánta, mintegy válaszképpen a szemben ülő asszonynak. Mihelyt azonban kimondta őket, az az érzése támadt, hogy semmiképp sem illenek élete mai valóságához. Ezért, hogy mindent tisztázzon, mesélni kezdett.

– Apámék is nagyon tiltottak a leánytól. Azt hit-ték, anyósoméék akarják mindenképp a nyakamba varrni, s arról is szó volt, hogy igen fiatal vagyok. Szépen-szörmentin, de a magukét azért megmondták. Csakhogy velem nem lehetett beszélni... Hát kérem, ahogy elvettem, kezdődtek a szomorú napok. Két-szer-háromszor jól összevesztünk, hogy a mindennapi kocolódást ne is említsem. Mikor hazamentem a gyár-ból, nemigen volt kedvem ide-oda mászkálni. Az asz-szony meg alig várta, hogy az ebédemet bekapjam, hívott moziba vagy az anyósoméékhoz vagy ahova ép-pen ment volna. Ha nem akartam, elkezdte: „Már nem is szeretsz, biztos rám untál, bezzeg, mikor még nem voltam a feleséged”, s amit még ilyenkor szoktak.

A fiatal író – sovány, fekete szemű fiú volt – saj-nálkozva ellökte csonkig szívott cigarettáját. Kívánt volna még egyet, de nem mert rágyújtani; előredőlt, és állát tenyerébe támasztva figyelte a beszélőt. Vonat-lélektan, gondolta némi tudakossággal, hogy kivédje a restelkedést, mely rátört: igen, egy pillanatig túl-zottnak tartott ennyi őszinteséget. Mire való egy elmúlt boldogtalanságról beszélni, ha nem az a szükséglet, hogy megmutassuk magunkat? S valóban, kinek mu-tathatnók meg inkább, mint a véletlen útitársaknak, akikkel nem találkozunk többé? Vagy az írónak, és itt magára gondolt, akiben az események átlényegül-nek, mint ahogy tej lesz a fűből a fejősjószág tes-tében?

– Egyszer később érkeztem haza – folytatta a fia-tal munkás. – Talán gyűlés volt. Az asszonyt nem kaptam otthon, csak az asztalon állt egy írás. Vedd ki az ételt a lerből, hazajövök fél nyolcra. Valami jó fil-met adtak, jegyet vett, s aztán hogy én nem jöttem,

elment egy barátnőjével. Akkor veszünk össze először. Elmesélte, mi történt. Na és, mondom, holnap nem adják már a filmet? De igen. Akkor minek sietél? Légy szíves, mondom, vegyél nekem két jegyet holnap. Szívesen, ő másodszor is megnézi. Nem úgy gondoltam, mondom. Nekem is van egy barátom, majd én elmegyek azzal... Na, de a mozi, az semmi. Máskor összevesztünk a pénzen.

– Mennyit kerestt? – kérdezte a kisiparosné.

– Akkoriban úgy hétszáz-nyolcszáz lejt.

– Nyolcszázat? S abból meg tudtak élni?

– De Jolánkám, az komoly összeg – mondta a férje. Finoman borotvált arcán, savószínű szemei körül aggodalmas ráncok képződtek. Halkan motyogta, mintegy az asszonynak pusztán, hogy nekik is majdnem csak annyi a jövedelmük.

– Szóval én úgy gondolom, hogy aki sose keresett pénzt, az nem is tudja beosztani. S ezt aztán meg is mondtam. Szóból szó jött, azt hittük, jobb lesz elválni. Ő akkor hazament az anyjához. Pedig látják, kérem, igazán szerettük egymást. Bevallom, sírtam, mikor ottmaradtam az üres lakásban; és ő is hányszor sírt azelőtt, és milyen jó volt kibékülni a veszekedések után! De nem értettük meg egymást, mert valahogy... olyan idegenség volt köztünk. Ha nekem bosszúságom volt az üzemben, bizony nem állítottam haza jókedvvel. Ő meg vidám volt. Mikor elmagyaráztam, mi bajom, nem értette sehogysem, mert nem ismerte a gyárat. Sokszor egész délután csak meséltem, s a végén mondott valami butaságot, amiből kisült, hogy fogalma sincs az egésze. Nem lehet mindent megmagyarázni. Ha én most így csinálom – Hatházi lehunyta a szemét, aztán egy pillanatra kinyitotta,

majd ismét becsukta –, amit hirtelen láttam, arról egy félóráig is tudnék beszélni.

– Te aztán igen – szólt közbe idősebb kollégája, ki eddig hallgatagon ült a sarokban. Ezen azonban egyikük sem mosolygott.

– Látják, nekem volt egy életem, amiről ő semmit sem tudott. És volt egy másik, amiben együtt éltünk. Mi tagadás, amolyan álomszuszék vagyok, nekem bizony éppen csak elég a nyolc óra alvás. Marad tizenhat óra. Az volt a helyzet, hogy az életem feléhez semmi köze se volt a feleségemnek, s ez mind a kettőnket bántott.

A fiatal író végül is rágyújtott a második cigaretára. Hátradőlt, szinte besüppedt a párnás ülésbe, s míg a történetet hallgatta, egyben önmagára is gondolt. Mereven nézett a vele szemben ülő szőke fiúra, látómezejéből egyszerűen kiestek a többi arcok és tárgyak, és teljesen megfeledkezett arról, amit az imént jól hallott.

– S aztán elváltak végül?

– Dehogyan váltunk. – Hatházi nem vette észre a kérdés figyelmetlen voltát: arca, melyet gondterhelt vonásokba gyűrtek az emlékek, lassan kisimult. – Három napig kínlódtam, kotyvasztottam magamnak az ebédet. Kantinba menni szégyelltem, apámékhöz még inkább, arra meg büszke voltam, hogy utána menjek. Hát a harmadik este csak beállít, kisírt szemekkel. Ne gondolják, hogy magától tért meg vagy otthon veték rá. „A ti dolgotok, fiam, tőlünk akár itt is maradhatsz.” Hanem lakott a szomszédunkban egy idősebb néni, olyanszerű né, mint az elvtársnő, az ment utána. Ez a Szabó néni, így hívják, kibékített már vagy nyolc-tíz házaspárt...

– De hát mi köze volt magukhoz? – fortyant fel elfojtott indulattal a kisiparosné. – A házasság az magánügy. Én bizony a maga helyében nem hagytam volna, hogy beleszóljanak!

Hatházi nem jött ki a sodrából.

– Pedig látja, jól fogott a segítség. Szabó néni két óra hosszat duruzsolt a fülünkbe. Az a bajotok, azt mondja, hogy nem dolgozik az asszony. Unja magát egész nap, hiszen még gyereketek sincs. Tudják, ez olyan jószívű, de nagyszájú néni, jól odamázol az embernek. „Vagy menjetek mind a ketten dolgozni, vagy csináljatok egy kölyköt. S nekem ne marháskodjatok, azt mondja, mert akkora pofot kaptok, hogy mind szétmegy a fejetek...”

A fiatal író meglepetten felnézett. Ezt az erélyes fordulatot nem várta, s azon is ámult, hogy a vallo-más – bár bizonyára nem könnyű – milyen folyamatosan, meseszerűen buzog. Az a gondolat kísértette, hogy mindez érte történik vagy legalább is miatta, s ez korántsem lehet véletlen. Erre azonban nem mert halálos komolysággal gondolni.

– Mi pedig szót fogadtunk – folytatta közben Hatházi. – Az asszony két hét múlva már könyvelő volt a fodrász-szövetkezetnél. Egyenesbe is jöttünk, de nem dicsekszem, hogy túlságosan sokáig. Mert aztán újabb bajok kezdődtek... Egy biztos: megtanulta, mi az a munka. Mit jelent bosszankodni, ha nem megy, milyen öröm, ha valami nehézséget leküzdünk. De nálunk úgy igazából akkor sem az volt a baj. Arról van szó, hogy két életünk volt, mi pedig csináltunk belőle hármat.

Borovszki cigarettára gyújtott, és elgondolkozva nézett a gyufa lángjába. Homlokára, melyet finoman

barázdált be harminckilenc év, mély ránc gyűrődött. Érttem, gondolta meglepetten, s maga is csodálkozott azon, amit megértett. Az iparosokra nézett. Tavaly nyáron napszemüveget vásárolt tőlük, százötven lejért. Az egész művelet öt percig tartott, ők már nem emlékezhetek rá. De ő látta kettőjüket a szűk kis helyiségben, a férjet szerszámai közt, az asszonyt pedig a pultnál. Mit mond ezeknek ez a történet?

– És most már én sem értettem meg a feleségemet. Azt akartam, hogy főzzön, szerettem, ha együtt ülünk asztalhoz. Délután főzte az ebédet, addig estünk el az éhségtől, vacsorázni már nem bírtunk. Egyszer később jött haza, valami hónapzárás volt, én meg sürgöttem az ebédet. „Főzz magadnak, ha tetszik, én holnapról kantineba járok.” Ezen megint jól összekaptunk. Máskor bált rendeztek a fodrászok, nálunk meg éppen akkor volt szakszervezeti választás. Nem várhattam el, hogy ne menjen, különben is megbízták a büfével. Ott persze táncolt, ketten hazakísérték... Aztán mentünk az utcán, valaki köszön a feleségemnek. Hát ez ki? Ez meg ez a fodrász, ebben s ebben a fodrászüzletben. Nagyon egyedül voltunk. Mert az öregekhez eljártunk, s ők is be-becsosszantak hozzánk, de nem volt egy olyan barátunk, akit mindketten ismertünk és szerettünk volna. Szóval, megint úgy nézett ki, hogy rövidesen elválnak.

Mit ért, gondolta ismét Borovszki, ez a két gazdag maszekos ebből a beszélgetésből? Ők alkalmasint már agyon is unták egymást abban az apró, levegőtlen butikban. Hol vannak attól, hogy az országépítők erkölcsseit megértsék, akiknek igénye a szerelemnél több, mert még építeni is együtt akarnak! Akik az életüket nem tudják a saját együttlétük fogalmára szűkíteni.

Hirtelen kesernyés mosoly rántotta félre az ajkát. Jobb volna másnak végiggondolni mindezt, olyasvalakinek, aki önvád nélkül tehetné, s nem érezné, hogy valami-képp ehhez a házaspárhoz hasonló. Mert micsoda közösség, amelynek érdekében jár és majd cselekszik, valami nem is egészen megdicsérendőt? Csak három-négy ember...

A vonat közben megállt egy állomáson pár percre; javában mentek már, mikor ismét Hatházira pillantott.

– Az alapszervezetnél alaposan letoltak. Beszéltem a titkárral. Hozd ide hozzánk az asszonyt, azt mondja. Igaz, nem tudjuk felvenni tisztviselőnek, hanem a termelésbe. Az nem fog tetszeni neki, mondom, mert érettségizett. Hát aztán. Nálunk van huszonhét érettségizett munkás. Jobban tennéd, ha te is estibe járnál, mert még rádpirít a nagyságád, hogy tanultabb nálad. Különben is, a termelésben jobban keres majd. És ha van feje hozzá, azt mondja, tovább tanulhat: küldjük mi, ne félj. Ha pedig nincsen, akkor ne jártassa a száját. Hát most így volnánk. Az asszony a fényezőben dolgozik, nagyon megszerette a gyárat.

– S nem tanul, ugye? – kérdezte a kisiparosné.

– Nem tanul, ugyanis... szóval azóta egy kislányunk is lett. Hanem én szeretnék... ha nyáron sikerül érettségiznem...

– Most már semmi bajuk sincs?

– Hát annyi, hogy az asszonynak örökké serlakk-szagú a haja – válaszolta Hatházi. Ezen mindnyájan elmosolyodtak, a fiatal író kivéve, aki nem tudta, mi az a serlakk.

A vonat pedig száguldott tovább, és a sötétség tapinthatatlan falként suhogott állandóan mellettük. Csak Borovszki meg a kisiparosné, akik az ablak mel-

lett ültek, láthatták a töltés fűvén és a szántóföldön iramodó fényt, olykor saját árnyékukat is, amint a te-rep domborzatán kuszán végighullámzott. Az üveg furcsán pettyes volt a rácsapódó esőtől, mely odakinn záporrá nőtt eközben.

Hatházi cigarettára gyújtott. Kissé meglepte az a bőbeszédűség, melyről akaratlanul is bizonyosságot tett, s méginkább az, hogy személyes ügyeivel ennyire nyíltan előállt, itt a vonaton, idegen útítársai előtt. Valóban, nem szép a szennyest kiteregetni. De a becsületesen mosott ruhákat szükségés. És vajon melyik ruha nem piszkolódik? Nyilván az, amelyet sohasem viselnek. Mikor ezt így, ha nem is ilyen határozott szavakkal, elgondolta magában, még annyit mondott:

– Ugye, az ilyesmi mással is előfordulhat. Most persze a régi butaságokat még egymás előtt is res-telljük. Csakhogy, ha nem lettünk volna tudatlanok, nem is tudtunk volna megokosodni.

Ezeket a szavakat Borovszkihoz intézte, ő azonban nem tudta, mit válaszoljon. Nagyobb bölcsesség, mint hinnéd, gondolta kissé magához térve; igen, sokkal nagyobb bölcsesség. Mást küldtek volna, ha nem lenne a minisztériumban négy-öt barátom: boldog tudatlanságban dolgoznék. S jött volna minden, én meg csak beépítettem volna. Ilyen tisztátlan dolgot más is csinálhat. Ez az, tisztátlan dolog! Most jött rá, mikor késő volt, most derült ki egész napi tudatlansága, mikor ez így, szép lassan, fogalmazódott benne. A Vas-műveknél csak egy hét múlva kapnának észbe, s ugyan ki állna elő közülük, hogy né, itt minden van, csak épp meg kell munkálni? Öntsenek betoncsöveket a vasasok... Borovszki fáradtan hajtotta fejét az ablak-üvegnek.

– Hány óra, Lekszi? – kérdezte a kisiparosné. – Jé, már fél tizenkettő? Végy ki valami ennivalót a bőröndből, alig vacsoráztunk. Nem tudtam, mitől mind ég a gyomrom...

A fiatal író felnézett – térdére könyökölt az ülésben –, s enyhe, kissé megvető közönnyel figyelte a házaspár tevékenységét. Még mindig arra gondolt, amiről az imént beszélt Hatházi: nem, csakugyan nem volt véletlen, hogy ő hallotta. Ó, bizonyára sok történetet meséltek el a sok-sok fülkében, ezen az éjszakán is nem egyet, s bizonyára nem is ez volt a legszébb. Nem az nem volt hát véletlen, hogy valami szóba került előtte, hanem, hogy hallott és látott, s kibuggyant a forró igyekezet belőle, hogy mindenkinek megmutassa, elmondja. S aztán az asszony!... Még a nevét se tudta. De csodálatos volt, mint a varázslat, kihámozni őt az elképzelés ködéből, s megformálni az arcát, állát, nyaka hajlását; sudár növekedését kényesbece korától munkásanya koráig. Még a haja illatát is érezni vélte.

Mikor a jegyeiket ellenőrizték, Hatházi néhány fényképet vett ki az amúgyis előhúzott tárcából. A fiatal írónak különösen tetszett Hatháziné lánykori képe, melyen tizenhat-tizennyolc éves unokaöccsével volt együtt. A valóság, már amennyire meg tudta állapítani, tömörebb, teltebb, eleven-színűbb volt az elképzelésnél, de egyik sem volt méltatlan a másikhoz.

– Kicsoda ez a fiú? – kérdezte.

– Bizonyos Árpai, anyósom nővérének a fia. – Hatházi visszavette a képeket a házaspártól, akik szendvics-evés és limonádézás közben valamennyit áttanulmányozták. Az asszony általában elismerőleg nyilatkozott, főleg a pólyásgyerekről, de nem mulasztott el

ízlésesebb ruhákat és csinosabb hajviseletet javasolni a fiatal munkás feleségének. A kisiparos, mintegy jóvátételképp, a fényképezés technikáját dicsérte. Aztán folytatták tovább a vacsorájukat. Hatházi odamutatta Borovszkinak is az unokaöccsös fényképet. – Benkő elvtárs tudna erről a jómadárról mesélni. Már csak úgy mondom, né, hogy jómadár, mert csakugyan az volt. Hanem ő embert csinált belőle. Mondja el, Benkő bácsi, hogy történt!

Az idősebb munkás mosolygott. Sötét öltönyben, súlyos kezeit a térdén nyugtatva ült az ajtónál, me-reven kissé, s nem vette igénybe a kék plüsspárnák kényelmét.

– Nincs olyan dumám, mint neked.

– Most a tanácskozáson beszámolót kell tartson.

– Akkor nem árt, ha kissé belejön a beszédbe – mondta Borovszki. Elgondolkozó arcán újra érdeklődés jelent meg, örült, hogy másra figyelhet. Abban a húsz-huszonöt percben, mely az előbbi beszélgetéssel eltelt, legjobb úton volt afelé, hogy saját kérdéseit megoldja. Gondolatai valahogyan hozzátapadtak a szavakhoz, melyeket a fiatal munkás kiejtett. Valamit tanult ettől a szőke fiútól, talán csak azt a módot, ahogy az életet látta. Most már értette ő is. Ez az, hogyha megállunk, a végén még hibáztatni is fognak. És elmarad a prémiumosztás, amire ő is számított! Ezért sürgős az anyag... Nem, inkább ezt a történetet hallgatja, most még nem bírja az utolsó következtetést levonni. – Nagyon szívesen hallgatnék, Benkő elvtárs. Meséljen!

– Mit mondjak, kérem, hát nem olyan érdekes az egész – felelte lassan az idősebb munkás. – Arról van szó, hogy ez a bizonyos fiatalember, ez az Árpi, a

kezem alatt dolgozott a köszörűkő-üzemben. Én ugyan is mester vagyok ott, az égetőkemencéknél. Hát mikor ez a fiú bejött oda dolgozni, lehetett úgy tizen-nyolc éves, aztán ennek is érettségije volt, mint a nénjének. Nem tudom, ő milyen-miféle, hanem az unoka-öccse, olyan furcsát nem talál az egész országban. Ugyebár arról beszélek, amilyen volt annak idején.

– Azt mondja – vetette közbe Hatházi –, mikor már nem bírták másképp és magához vette...

– Azt mondom éppen – felelte Benkő. – Szóval kérem, nem lett volna rossz az a fiú egyébként, de volt két gyalázatos tulajdonsága. Egyik, hogy roppant hanyag volt a munkában, a másik, hogy szemtelen volt a végtelenségig. A szárítóhoz osztották be dolgozni, egész nap a nyers köveket szedte ki a kamrából. Azzal pedig óvatosan kell bánni, mert egy-kettőre szétmegy a kéz közt. Hát ez az Árpi annyi kárt tett egy hét alatt, hogy még a főmérnök is megszámlaltatott minket. Mi az isten, hát ez fenkövet eszik? Elkezdtek figyelni, mit csinál, de ez semmi rosszat sem. Csak éppen semmi ügyesség, semmi figyelem, semmi odaadás, kérem, hogy né, hát vigyázzak erre, mert törékeny... Az semmit! Hanem ahogy esik, úgy puffan, ha leejtem, összetörik, s jónapot.

– Jaj, ez a nemtörődömség, vérig tudja bosszantani az embert – mondta a kisiparosné. – Jön, hogy kifussak a világból, ha ilyesmit látok. Nekünk is egyszer egyik segé...

– Jolánkám, légy szíves fejezd már be az evést! – vágott közbe a férje szokatlan, riadt eréllyel. Majd épp arra van szükség, hogy régi alkalmazottaikról fecsejjen!

– Mi se gyönyörködtünk a gondatlanságban, ne higgye. Előbb oktattuk, aztán lehoradtuk, végül mindent levontunk a fizetéséből. De az igazi cirkusz éppen akkor volt, mikor valaki megpróbált beszélni a fejével. Prédikálhatott annak a herkópáter is, kettőt mondott, s úgy elvágta a száját, de olyan pilátusképpel, hogy még nyakon se lehetett vágni.

– Nem adhattak neki más munkát? – kérdezte a fiatal író. Arra gondolt, hogy ő sem valami ügyes mozgású.

– Nálunk nincs egyszerűbb munka. Értse meg, hogy itt csak rakosgatni kellett. Máshol már gépekkel dolgoznak, bonyolultabb mesterség. Lehet még udvart seperni. De ne féljen, mert oda is küldte a mérnök! Én akkor visszahoztam. Engedjenek meg, micsoda dolog, hogy egy tizennyolc éves, ép-egészséges fiatalember udvart seperjen! Próbaidőt kértem a mérnöktől mind a kettőnknek. Hát az istenit neki, vagy csinálok valamit ezzel a csirkefogó kölyökkel, vagy akkor ő bolond vagy gazember, s akkor dobjuk ki a fenébe. Mit mondjak maguknak, azon a héten többet rontott, mint máskor. Beszéltem vele, azt mondta: Mit izgul? Úgyis lehúzzák a fizetésemből..

– Na, és végül kitették? – kérdezte a fehérnép, nagy falat szendviccsel a szájában. Benkő nem nézett rá, folytatta.

– Hát én gondoltam egyet az utolsó előtti napon. Magammal hívtam, s egy jó félnapig sétáltattam az egész üzemben. Megmutogattam, elmagyaráztam mindent: Né, fiam, itt vannak a kemencék, így készül a nyersanyag, azt hova viszik, hogy munkálják meg, szóval végig ugye, ahogy megy a termelési folyamat. Délben visszamentünk a mi részlegünkbe. Látod,

mondom, ennyi munka megy tönkre, mikor egy követ eltörsz. „Ezért mutatta meg a gyárat?” Hát mi az ördögért másért? „Na, lássa, én meg azt hittem, hogy kineveznek igazgatónak...” Menj a szemed világába, tekerdő, menj, hogy ne is lássalak többet!...

Hosszú csend támadt. Benkő a következtetés irányát kutatta útitársai tekintetében. A kisiparos-házaspár a vacsora maradékát szedte össze, Borovszki meg cigarettát vett elő, s a két fiatalembernek is odakínálta.

– Nem mondom – fejezte be a mester –, előfordult ugye még egy-egy véletlen, de az akárkivel megeshet. Más ember lett egészen. Én kérem, aztán a gyűlésben is elmondtam. Mutassunk és magyarázzunk meg az új embereknek mindent, hogy a fejüket is használják, ha a nyakukon hordják, és tudják, mi a dolguk a gyárban vagy egyéb helyen. Mert ezt az Árpit is bepottyantották egy részlegre, s gőze sem volt, hogy a köszörűkő miből lesz, mire használják. Hát várhattak így valamit tőle? Most már gépnél van, egyike a legjobb erőknél, ősszel, úgy hiszem, be fog rukkolni...

Közben ismét állomáshoz érkeztek. Hosszabb ideig állt a szerelvény, amelyhez itt újabb vagonokat csatoltak, s ők kitódultak a folyosóra járkálni, levegőt szívni. Félbeszakadt a beszélgetésük. Borovszki bennmaradt a fülkében, az iparosékkal együtt. Azok már szedelőzködtek, csomagjukat rendezték: a következő állomáson leszállnak.

Amíg szöszmötölésüket bámulta, megint csak arra gondolt, mit jelenthet ez a második történet nekik, akik oly unalmas alaposággal ismerik a maguk szűk láthatárú világát. Ő is találkozott ilyen Árpikkal az építőtelepeken, akik sódert rostáltak vagy maltert ke-

verték. Nem voltak jobbak amannál, és azért éppen, mert csak a rostát látták vagy a malteresládát, azt sem tudták, mi épül. Az apró feladatokban csak távlatlaltal, nagy céltudattal tudunk helytállni. Hogyha tovább látunk az orrunknál, Borovszki elvtárs! Arra gondolt, hogy tulajdonképpen a vállalat érdekében fog járni, persze a jutalom is jól fog majd, de inkább az eszmeiekkal szerette volna saját magát biztatni – mégis úgy érezte, hogy helytelenül cselekszik. Nem törte el a követ, mint Árpi, de a távlatot elvesztette szem elől.

Zápor vert végig a pályaudvaron. Egyetlen felszálló sem jött, csak néhány köpenybe burkolt vasutas szaladt az épülettől a vonatig, s néhány rekedt sípszó hallatszott, amint a csatlakozó vagonokat tolatták. Mikor elindultak, a fiatal író a folyosón állt, s még jó ideig nézett ki a friss illatú, láthatatlan esőbe.

Sok minden jutott eszébe, de most már fáradt volt ahhoz, hogy gondolatai közt rendet teremtsen. Egyet azonban biztosan tudott: hallani kellett ezt a beszélgetést is. És látnia kellett minden szereplőt, hogy ujjait, melyek eddig nemegyszer tétovák voltak, odaillesse a népe ütőérére; hogy szavakba tudja foglalni, ami szépséges alakulással formálódik a társadalomban; s végül, hogy ez majd meghozza a hivatás biztonságát számára.

Aztán visszatért a fülkébe, de akkor ott már csak a kékfényű lámpa égett. Benkő és Hatházi kabátjaikba burkolózva szunyókálni próbáltak, a házaspár készült leszállni. Borovszki merev tartással, elgondolkozva bámult ki a sötétbe. A fiatal író meg akarta szólítani, s egy darabig küzdött magával, végül is nem akadt elfogadható indok. Lassan el is bóbiskolt. Né-

hány mondat zsongott még a fejében, a kerékkattogás üteme szerint. Ezek itt még mindig puszognak. Na, majd leszállnak ők is. Mi pedig utazunk tovább...

*

Reggel a házaspár helyén két fiatal, kék melegítőbe bújt sportoló-lány ült, és egymást átölelve aludtak. Ajkuk elpittyedt, valami lágyan durcás vonásra görbült, az arcuk égett, és szemhéjuk dagadt volt az álomtól. Szépek voltak és kedvesek, mint két gyermek.

– Brassóban szálltak fel – mondta a fiatal írónak Benkő. – Maga aludt, tán még horkolt is. Költse fel szépen őket, itt vagyunk Bukarestben.

Borovszki vékony ballonkabátban, lobogó hajjal állt ugyanannál az ablaknál, mint este. Hűvös és tiszta volt a levegő, eltisztultak a felhők, és ragyogó reggel kelt a főváros fölött. Igen, rendben lesz minden, gondolta Borovszki, sokkal nagyobb örömmel, mint néhány órával ezelőtt, mikor kollégájának mondta. Szél csapott az arcába, s ő friss volt és vidám, mint a hajnal felé szálló vonatfütty. Igen, rendben lesz minden, ügyeskedés és befolyásos ismerősök nélkül, ahogy legtisztább. Jelentkezik, és beszámol majd mindenről, segítséget kér, hogy az építést minél hamarább befejezhessék, és nyersanyagkészletükről is beszámol. Nem fogja elhalászni mások kiutalását, nem lóversenyen futtatnak, hogy a társakat hátráltatva előzzön. A díjért! Igen, elszomorodva belátta, hogy mindnyájan ezért biztatták és sürgették, s talán azért vállalta ő is...

Útitársaira pillantott, akik a folyosóra léptek csomagjaikkal. Most már nem érzi magát méltatlannak hozzájuk, mint ahogy az éjszaka áttöprengett óráiban

érezte. Az elhatározás most, virradatkor erősödött meg benne, s úgy gondolja, hogy függetlenül mindattól, amit az éjszaka beszéltek. De hát függetlenül-e valóban? Milyen szép volt, amiről szóltak, s milyen jól tudja, hogy az ő gondolatai is, láthatatlan transzmisziós tárcsákon, rákapcsolódtak ugyanarra a vezértengelyre.

Villanypóznák suhantak el mellettük, piros, vízszintes napsugarak vetettek fényt reájuk. Hirtelen munkatársai jutottak az eszébe. Ha nem lettek volna tudatlanok, nem is tudnának megokosodni. Be kell valamit bizonyítani nekik, valami lényeges dolgot, amit nem tudott megfogalmazni az este. Igen, már akkor akarta, már akkor érzett feladatával kapcsolatban valami meghatározatlan viszolygást.

Befutottak az északi pályaudvarra.

– Viszontlátásra, Borovszki elvtárs!

Az útitársak a kijárat felé tódultak, de ő még nem mozdult az ablakból. Tegnap még maga sem értette húzódozását. Milyen egyszerű volt rájönni, hogy küldetése a büszkeségét bántotta: az új ember önbecsülését.